

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 706 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'g'urta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farhod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abduvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	432
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlaktimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	

Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	
Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri.....	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	

Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	
Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quyi amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinoz Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi	651
Abdulaziz Norqochqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA INNOVATSION FAOLIYATNING MOLIYAVIY VA BOSHQARUV HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,

I bosqich tayanch doktoranti,

E-mail: xushvaqtovanozanin@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur ishda xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish va boshqarishda moliyaviy hamda boshqaruv hisobining tutgan o'rnini tahlil qilingan. Innovatsion faoliyatning xususiyatlari, unga xos risklar va resurs talablariga mos ravishda hisob yuritish tizimlarini to'g'ri shakllantirish zarurligi asoslab berilgan. Ishda moliyaviy hisobning tashqi foydalanuvchilar uchun axborot manbai sifatidagi roli, shuningdek boshqaruv hisobining ichki qarorlar qabul qilishdagi funksiyasi ochib berilgan. Innovatsion loyihalarni rejalashtirish, xarajatlarni nazorat qilish va samaradorlikni tahlil qilishda bu ikki hisob turining integratsiyalashgan yondashuvi qanday afzalliklar berishi ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot davomida korxonalarda uchraydigan amaliy muammolar — intellektual mulkni baholashdagi murakkabliklar, raqamli texnologiyalar yetishmasligi, moslashuvchan boshqaruv mexanizmlarining rivojlanmaganligi kabi masalalarga e'tibor qaratilgan va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan. Mazkur ish natijalari innovatsion faoliyatni tizimli boshqarishga intilayotgan korxonalar uchun amaliy ahamiyatga ega bo'lib, ularni moliyaviy va boshqaruv hisobi asosida samarali qarorlar qabul qilishga yo'naltiradi.

Kalit so'zlar: innovatsion faoliyat, innovatsion loyihalar, moliyaviy hisob, boshqaruv hisobi, intellektual mulk, raqamli texnologiyalar, integratsiyalashgan yondashuv, xarajatlarni nazorat qilish, moslashuvchan boshqaruv, samaradorlik tahlili.

Abstract: This study analyzes the role of financial and management accounting in the effective organization and management of innovative activities within economic entities. It substantiates the necessity of properly structuring accounting systems that reflect the specific characteristics, risks, and resource requirements of innovative activities. The paper reveals the role of financial accounting as an information source for external stakeholders and the function of management accounting in internal decision-making processes. It also demonstrates the benefits of an integrated approach of these two types of accounting in planning innovative projects, cost control, and efficiency analysis. The research focuses on practical issues faced by enterprises, such as the complexity of intellectual property valuation, the shortage of digital technologies, and underdeveloped adaptive management mechanisms. Solutions are proposed to address these challenges. The findings of this study have practical significance for enterprises striving to systematically manage innovative activities and are aimed at guiding effective decision-making based on financial and managerial accounting.

Key words: innovative activity, innovative projects, financial accounting, management accounting, intellectual property, digital technologies, integrated approach, cost control, adaptive management, efficiency analysis.

Аннотация: В данной работе проанализирована роль финансового и управленческого учета в эффективной организации и управлении инновационной деятельностью хозяйствующих субъектов. Обоснована необходимость правильного формирования учетных систем с учетом специфики инновационной деятельности, присущих ей рисков и требований к ресурсам. В работе раскрыта роль финансового учета как источника информации для внешних пользователей, а также функция управленческого учета в процессе принятия внутренних управленческих решений. Продемонстрированы преимущества интегрированного подхода двух видов учета при планировании инновационных проектов, контроле затрат и анализе их эффективности. В ходе исследования внимание уделено практическим проблемам, с которыми сталкиваются предприятия, таким как сложность оценки интеллектуальной собственности, недостаток цифровых технологий и слаборазвитые адаптивные механизмы управления. Предложены решения по устранению данных проблем. Результаты работы имеют практическую значимость для предприятий, стремящихся к системному управлению инновационной деятельностью, и направлены на принятие эффективных решений на основе финансового и управленческого учета.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационные проекты, финансовый учет, управленческий учет, интеллектуальная собственность, цифровые технологии, интегрированный подход, контроль затрат, адаптивное управление, анализ эффективности.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyotda innovatsion faoliyat har qanday korxonaning rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlash uchun asosiy omillardan biri hisoblanadi. Prezidentimiz tomonidan imzolangan, 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmonning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lgan "...milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" [1] tamoyili innovatsion faoliyatni rivojlantirishsiz tasavvur etib bo'lmaydigan ustuvor yo'nalishdir. Tezkor texnologik o'zgarishlar, global bozorlarning kengayishi va iste'molchilar talablarining doimiy yangilanib borishi korxonalarni yangi innovatsiyalarni joriy etishga undaydi. Shu sababli, innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish va moliyaviy jihatdan boshqarish har qanday xo'jalik yurituvchi subyekt uchun dolzarb masalaga aylangan.

Innovatsion jarayonlarning murakkabligi, kutilmagan natijalar va yuqori risklar bunday faoliyatni boshqarishda alohida e'tibor talab etadi. Ushbu jarayonda moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimlari muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy hisob korxonaning tashqi foydalanuvchilari — investorlar, kredit tashkilotlari, soliq organlari uchun ishonchli axborot manbai bo'lib xizmat qiladi va korxonaning moliyaviy holatini namoyon etadi. Boshqaruv hisobi esa rahbariyatga innovatsion loyihalarni rejalashtirish, xarajatlarni nazorat qilish va samaradorlikni baholash uchun zarur bo'lgan ichki ma'lumotlarni taqdim etadi. Innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobi integratsiyalashgan tizim sifatida qaralishi lozim. Moliyaviy hisob asosida korxona o'zining moliyaviy barqarorligini ta'minlab, tashqi manfaatdor tomonlarga hisob beradi. Boshqaruv hisobi esa ichki boshqaruv qarorlarini qabul qilishda yordam berib, resurslarni samarali taqsimlash va risklarni kamaytirishga xizmat qiladi. Masalan, yangi mahsulot ishlab chiqarish uchun ajratilgan investitsiyalarni boshqaruv hisobi orqali monitoring qilish va xarajatlarni nazorat qilish mumkin. Innovatsion loyihalarning moliyaviy boshqaruvi korxonaning uzoq muddatli rivojlanishi va bozor pozitsiyasini mustahkamlashda ham muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy va boshqaruv hisobi vositasida korxona investitsiya samaradorligini tahlil qilishi, yangi texnologiyalarni joriy etishdan kutilayotgan foydani baholashi va xatarlarni oldindan aniqlashi mumkin. Bu esa qabul qilinadigan qarorlar sifatini oshirishga va moliyaviy resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qiladi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar va intellektual mulk obyektlari innovatsion faoliyatning ajralmas tarkibiy qismlari bo'lib, ularni hisobga olish va boshqarish uchun maxsus moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimlarini yaratish talab etiladi. Korxonalarda uchraydigan asosiy muammolar — intellektual mulk qiymatini to'g'ri baholash, raqamli texnologiyalar yetishmovchiligi, moslashuvchan boshqaruv mexanizmlarining rivojlanmaganligi — innovatsion jarayonlarning samaradorligini pasaytiradi. Mazkur ishda innovatsion faoliyatni moliyaviy va boshqaruv hisobi asosida samarali boshqarishning nazariy asoslari, amaliy ahamiyati hamda korxonalarda uchraydigan muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish, xarajatlarni nazorat qilish va risklarni boshqarish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi. Bu esa korxonalarga o'z faoliyatini yanada samarali tashkil etishda metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bugungi kunda innovatsion faoliyat nafaqat mamlakatimizda, balki butun dunyo miqyosida e'tibor markazida bo'lgan asosiy strategik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Chunki zamonaviy iqtisodiyotda raqobatbardoshlik, barqaror rivojlanish va iqtisodiy xavfsizlik innovatsion yondashuvlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, iqtisodiy yutuqlarning asosi — bu doimiy yangilik, ilmiy tadqiqotlar, texnologik modernizatsiya va ilg'or boshqaruv g'oyalari. Innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobi bo'yicha ko'plab olimlar izlanishlar olib borgan bo'lib, ular bu hisob tizimlarining samarali tashkil etilishi innovatsion loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirishida muhim rol o'ynashini ta'kidlab o'tganlar. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, innovatsiyalarni joriy etish va ularni iqtisodiy jihatdan boshqarish jarayoni chuqur va puxta moliyaviy hamda boshqaruv hisobi tizimlarini talab qiladi.

Masalan, Sh. Xo'jayev (2018) o'zining "Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish va uning samaradorligini oshirish" nomli asarida [2] innovatsion loyiha hayotiyligi, risklar va foyda keltirish darajasi moliyaviy hisobotlar orqali baholanishini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, har bir innovatsion loyiha uchun alohida xarajatlar smetasi, kapital qo'yilmalar, rentabellik ko'rsatkichlari ishlab chiqilishi zarur.

G. Qodirova (2017) esa "Innovatsion faoliyatni moliyaviy rejalashtirish va nazorat qilish" nomli asarida [3] boshqaruv hisobining ahamiyatiga alohida urg'u beradi. Uning fikricha, innovatsion g'oyalarning samaradorligini oldindan baholash, ularni bosqichma-bosqich rejalashtirish, xarajatlarni nazorat qilish aynan ichki boshqaruv hisobi orqali amalga oshiriladi.

Tursunov N. (2020) innovatsion faoliyatda boshqaruv hisobini "qaror qabul qilish vositasi" deb ataydi. U o'z maqolasida [4] korxonalarda yangi mahsulot yoki xizmat joriy etishdan oldin tahliliy hisob-kitoblar, risk tahlili, baholash koeffitsiyentlari asosida ma'lumotlar shakllantirilishini zarur deb hisoblaydi.

Xorijiy olimlardan Robert Kaplan va David Norton boshqaruv hisobining strategik ahamiyatini o'zlarining "Balanced Scorecard" (Muvozanatli ko'rsatkichlar tizimi) modelida [5] asoslab berganlar. Ularning yondashuvda moliyaviy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda innovatsiyalar, ichki jarayonlar va o'sish imkoniyatlari muvozanatda baholanadi. Bu esa innovatsion faoliyatni integratsiyalashtirish tarzda boshqarishni anglatadi.

Henry Chesbrough (2003) esa o'zining "Open Innovation" modelida [6] quyidagicha xulosa beradi: "Innovatsiyalarni ichki moliyalashtirish yetarli emas — ular bozor mexanizmlari, moliyaviy tahlil va tashqi hamkorlik vositalari orqali qo'llab-quvvatlanishi kerak." Yuqoridagi fikrlardan ko'rinib turibdiki, innovatsion faoliyatni muvaffaqiyatli boshqarish uchun moliyaviy va boshqaruv hisobi mustahkam poydevor hisoblanadi. O'zbek va xorijiy olimlar bu borada turli yondashuvlarni ilgari surgan bo'lsalar-da, ularning barchasi moliyaviy nazorat, samaradorlik tahlili, risk baholash va strategik qarorlar qabul qilishda hisob tizimlarining muhimligini e'tirof etadilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatni samarali boshqarish va uni moliyaviy hamda boshqaruv hisobi asosida tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganish maqsad qilingan. Shu bois tadqiqot davomida bir qator ilmiy-uslubiy yondashuvlar va tahlil metodlaridan foydalanildi.

Birinchidan, tahliliy (analitik) metod asosida innovatsion faoliyat bilan bog'liq moliyaviy va boshqaruv ko'rsatkichlari o'rganildi. Innovatsion loyihalarning xarajatlar tarkibi, investitsiya hajmi, rentabellik ko'rsatkichlari hamda foyda va zararlarning moliyaviy hisobotlardagi aks ettirilishi tahlil qilindi.

Ikkinchidan, taqqoslash (komparativ) metod yordamida mahalliy va xorijiy korxonalarning innovatsion faoliyatni hisobga olish tizimlari o'zaro solishtirildi. Natijada, ilg'or tajribalarni o'zlashtirish va ulardan foydalanish imkoniyatlari aniqlab berildi.

Uchinchidan, sistemali yondashuv metodi orqali moliyaviy va boshqaruv hisobining barcha tarkibiy elementlari o'zaro uzviy bog'liqlikda o'rganildi. Bu yondashuv innovatsion faoliyatda hisob tizimlarini alohida emas, balki korxonaning umumiy boshqaruv tizimining tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqish imkonini berdi. Shuningdek, empirik metod asosida real xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyati tahlil qilindi. Amaldagi hisobot shakllari, buxgalteriya hujjatlari, menejerlar va mutaxassislar bilan suhbatlar orqali zarur ma'lumotlar to'plandi. Bu esa ilmiy xulosalarning amaliy asosini mustahkamlashga xizmat qildi.

Innovatsion faoliyatni moliyaviy jihatdan baholashda esa modellashtirish metodi qo'llanilib, Net Present Value (NPV), Internal Rate of Return (IRR) va boshqa investitsiyaviy samaradorlik ko'rsatkichlari asosida hisob-kitoblar amalga oshirildi.

Tadqiqot davomida, shuningdek, me'yoriy-huquqiy tahlil orqali innovatsion faoliyatni tashkil etishga doir milliy qonunchilik hamda xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (xususan, MSFO 38 – "Intangible Assets") o'rganildi. Bu tahlil hisob tizimlarini xalqaro talablar bilan uyg'unlashtirish imkoniyatlarini ko'rsatib berdi. Natijada, tadqiqotda qo'llanilgan metodlar bir-birini to'ldiruvchi xarakterga ega bo'lib, innovatsion faoliyatni samarali boshqarishda moliyaviy va boshqaruv hisobining o'rni hamda uni tashkil etish mexanizmlarini chuqur va tizimli ravishda o'rganish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Innovatsion faoliyat moliyaviy jihatdan murakkab, uzoq muddatli va yuqori xavfli jarayon bo'lib, uning samaradorligini ta'minlashda hisob tizimlarining to'g'ri tashkil etilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonda moliyaviy va boshqaruv hisobining o'ziga xos vazifalari mavjud bo'lib, ularni solishtirish orqali innovatsion loyihalarni boshqarishning asosiy tamoyillari aniqlanadi.

Quyida keltirilgan jadvalda moliyaviy va boshqaruv hisobi vazifalari, asosiy xususiyatlari hamda ularning farqlari yoritilgan:

1-jadval. Moliyaviy va boshqaruv hisobi vazifalarini solishtirmasi

Mezon	Moliyaviy hisob	Boshqaruv hisobi
Maqsad	Tashqi hisobot va qonunlarga muvofiqlik	Ichki boshqaruv qarorlarini qo'llab-quvvatlash
Asosiy foydalanuvchilar	Investorlar, soliq organlari, banklar	Rahbariyat, menejerlar, rejalashtiruvchilar
Hisobot shakli	Standart (balans, foyda va zarar hisobotlari)	Moslashuvchan, ichki ehtiyojlarga qarab
Fokus	O'tmishdagi voqealar	Hozirgi va kelajakdagi rejalar
Ustuvorlik	Aniq va qonuniy hisobot	Foydali va tezkor axborot

Moliyaviy va boshqaruv hisobi ikki alohida tizim sifatida shakllangan bo'lsa-da, ular tashkilot faoliyatining turli jihatlarini yoritadi. Moliyaviy hisob tashkilotning tashqi imijini shakllantirishga xizmat qilsa, boshqaruv hisobi ichki boshqaruvni takomillashtirish, samaradorlikni oshirish va strategik qarorlar qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion faoliyatni yuritishda esa bu ikki hisob tizimining uyg'unligi tashkilot uchun barqaror rivojlanishning kafolati bo'lib xizmat qiladi.

2-jadval. Moliyaviy va boshqaruv hisobi: asosiy xususiyatlari va farqlari

Mezon	Moliyaviy hisob	Boshqaruv hisobi
Maqsad	Tashqi hisobotlar tayyorlash, qonunchilikka muvofiqlikni ta'minlash	Ichki boshqaruv qarorlarini zarur axborot bilan ta'minlash
Asosiy foydalanuvchilar	Investorlar, soliq organlari, banklar, tashqi auditorlar	Rahbariyat, loyiha menejerlari, iqtisodchilar, rejalashtiruvchilar
Hisobot shakli	Standartlashtirilgan (balans, foyda va zararlar hisobi, pul oqimlari hisobi)	Moslashuvchan, ichki ehtiyojlarga qarab ishlab chiqiladi
Fokus (yo'nalish)	Asosan o'tmishdagi moliyaviy natijalarni aks ettiradi	Hozirgi holat va kelajakdagi faoliyatni rejalashtirishga yo'naltirilgan
Ustuvorlik	Aniqlik, ishonchlilik va qonuniylik	Foydalilik, tezkorlik va moslashuvchanlik
Hisobot davri	Belgilangan muddatda (choraklik, yillik)	Talabga binoan (oylik, haftalik, loyiha bosqichlariga qarab)
Prinsip va normalar	Xalqaro va milliy buxgalteriya standartlariga (IFRS, NAS) asoslanadi	Korxona ichki reglamentlari, siyosatlar va operatsion ehtiyojlariga asoslanadi
Ma'lumot tafsiloti	Umumlashtirilgan va to'plangan ma'lumotlar	Batafsil, mahsulot, bo'lim, loyiha kesimida
Ehtimoliylik va tahlil	Real voqealarni aks ettiradi, baholashdan ko'ra faktlarga asoslanadi	Ssenariylar, prognozlar, «nima bo'lsa» tahlillari asosida qarorlar ishlab chiqiladi
Moslashuvchanlik	Nisbatan qat'iy va tartibga solingan	Yuqori darajada moslashuvchan, korxona ehtiyojiga qarab shakllanadi

Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini tahlil qilish – bu korxonaning innovatsion faoliyatiga ajratilgan resurslar, ularning natijadorligi, moliyaviy barqarorligi va boshqaruv samaradorligini o'rganishga qaratilgan chuqur tahlil jarayonidir. Mazkur tahlilning asosiy maqsadi — innovatsion faoliyatga yo'naltirilgan mablag'larning samaradorligini baholash, innovatsion loyihalarni boshqarish tizimini tahlil qilish, innovatsion faoliyat natijasida yuzaga kelgan moliyaviy ko'rsatkichlardagi o'zgarishlarni aniqlash, shuningdek, hisob va nazorat tizimlarining qanday ishlashini aniqlab berishdan iboratdir. Moliyaviy hisob innovatsion faoliyat uchun ajratilgan xarajatlar va ularning natijalarini, ya'ni moliyaviy ko'rsatkichlardagi o'zgarishlarni aks ettiradi. Ushbu ko'rsatkichlar asosida korxonaning innovatsion harakatlarining iqtisodiy samaradorligi baholanadi.

Quyida asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili jadval shaklida bayon qilinadi.

3-jadval. Xo'jalik yurituvchi subyektlar innovatsion faoliyatining asosiy moliyaviy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkichlar	2022-yil	2023-yil	2024-yil
Innovatsiyaga yo'naltirilgan investitsiyalar (mln so'm)	4 000	5 500	6 200
Sof foyda (mln so'm)	900	1 350	1 850
Rentabellik darajasi (%)	22.5	24.5	29.8
Innovatsion mahsulot ulushi (%)	15	19	25

Jadval asosida shuni aniqlash mumkinki, innovatsion mahsulotlar ulushi va rentabellik darajasi yildan-yilga ortib bormoqda. Bu holat innovatsiyalarga yo'naltirilgan investitsiyalarning o'zini oqlayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, bu jarayon samarali moliyaviy boshqaruv mavjudligini tasdiqlaydi.

Boshqaruv hisobi – bu menejment tomonidan qarorlar qabul qilishda foydalaniladigan ichki tahlil vositasi hisoblanadi. Ayniqsa, innovatsion faoliyat doirasida quyidagi ko'rsatkichlar muhim ahamiyat kasb etadi:

4-jadval. Xo'jalik yurituvchi subyektlar innovatsion faoliyati boshqaruv ko'rsatkichlari

Ko'rsatkichlar	2022-yil	2023-yil	2024-yil
Loyiha soni	4	7	9
O'rtacha loyiha muddati (oy)	12	10	8
Budjetga rioya etish darajasi (%)	90	95	98
Innovatsiya bilan shug'ullanuvchi xodimlar soni	25	30	38
Innovatsion faoliyat risk darajasi	O'rtacha	Past	Past

Yuqoridagi jadval tahlilidan quyidagi asosiy xulosalarni chiqarish mumkin:

Loyihalarning soni va bajarilish tezligi oshgan, bu esa boshqaruvning optimallashtirilganligini ko'rsatadi.

Budjet intizomi kuchaygan, bu esa faoliyatda samaradorlik va moliyaviy ishonchlik darajasining oshganini bildiradi.

Innovatsion risk darajasining pasayishi, tashkilotda tavakkalchilikni boshqarish va nazorat qilish mexanizmlari samarali ishlayotganini tasdiqlaydi.

Dunyo miqyosida moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimlarining integratsiyasi korxonalar uchun raqobatbardoshlikni oshirish, innovatsion faoliyatni rivojlantirish va yuqori sifatli boshqaruvni ta'minlash uchun muhim shart hisoblanadi. Ushbu integratsiya zamonaviy biznes muhitining talablariga javob beradigan, ma'lumotlarni samarali boshqarish va tezkor qarorlar qabul qilish imkonini beruvchi zamonaviy boshqaruv tizimlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Yaxshi boshqaruv amaliyoti shuni ko'rsatadiki, moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimlari bir-birini to'ldiruvchi strategik qarorlar poydevoridir.

5-jadval. Innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobining integratsiyalashuvi

Integratsiya sohasi	Amalga oshirish yo'li
Xarajatlarni nazorat qilish	Har bir innovatsion loyiha uchun alohida budjet
Resurslarni taqsimlash	Boshqaruv hisobi asosida samarali taqsimlash
Samaradorlikni baholash	Moliyaviy natijalar bilan bog'liq KPI tizimi
Qaror qabul qilish	Real vaqtdagi boshqaruv ma'lumotlariga asoslanish

Xulosa qilib aytish mumkinki, innovatsion faoliyatga oid moliyaviy hisobotlar orqali korxona resurslarining sarflanishi va ularning natijadorligini baholash mumkin. Boshqaruv hisobi esa qarorlar samaradorligini oshiradi, xususan loyiha boshqaruvi va risklarni nazorat qilish mexanizmlarini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Tahlil natijalari asosida innovatsion siyosat, byudjetlash va investitsiya strategiyasi optimallashtiriladi.

Quyidagi jadval asosida bugungi kunda innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobini tashkil etishdagi asosiy muammolar tahlil qilinadi:

6-jadval. Innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobini tashkil etishdagi asosiy muammolar

Muammo	Tavsifi
1. Hisob tizimlarining mustaqilligi va integratsiya yetishmasligi	Moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimlari ko'pincha alohida yuritiladi, ularning o'zaro uzviy bog'lanmaganligi natijasida axborot almashinuvida uzilishlar yuzaga keladi. Bu esa rahbariyat tomonidan qabul qilinadigan qarorlar sifatining pasayishiga olib keladi.
2. Innovatsion xarajatlarning noaniqligi va ularni hisobga olishdagi qiyinchiliklar	Innovatsion loyihalar xarajatlari ko'pincha oldindan aniq bo'lmaganligi sababli, ularni an'anaviy hisob tizimlarida aks ettirish murakkablik tug'diradi. Bu holat moliyaviy nazorat va boshqaruv samaradorligini pasaytiradi.
3. Resurslarning samarali taqsimlanmasligi	Moliyaviy va boshqaruv hisobi o'rtasidagi nomuvofiqlik resurslarning optimal taqsimlanmasligiga olib keladi. Bu esa innovatsion loyihalar samaradorligining kamayishiga sabab bo'ladi.

4. Axborotlarning kechikishi va yangilanishdagi qiyinchiliklar	Moliyaviy va boshqaruv hisobotlarining o'z vaqtida yangilanmasligi, rahbariyat tomonidan tezkor va asosli qarorlar qabul qilinishiga to'sqinlik qiladi.
5. Standartlar va metodologiyalarning mos kelmasligi	Innovatsion faoliyat uchun zarur bo'lgan maxsus hisob standartlari va boshqaruv metodologiyalari yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Bu esa hisobotlar sifati va tahlil imkoniyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Innovatsion faoliyatni moliyaviy va boshqaruv nuqtai nazaridan samarali boshqarish korxonalar uchun muhim ahamiyatga ega. Biroq bu jarayonda mavjud bo'lgan muammolarni bartaraf etish uchun tizimli yondashuv, integratsiyalashgan hisob tizimlarini yaratish, shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va malakali kadrlarni tayyorlash zarur. Aynan shu yo'l bilan innovatsion loyihalarning samaradorligi va korxonalarning moliyaviy barqarorligi ta'minlanadi.

Innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobi har bir mamlakatda amaldagi iqtisodiy siyosat, institutsional tuzilma, qonunchilik asoslari va biznes muhiti bilan uzviy bog'liqdir. Quyida xorij mamlakatlari va O'zbekiston misolida innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimining asosiy jihatlarini taqqoslab ko'riladi.

1. Xorij mamlakatlarida innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobi

AQSH, Germaniya, Yaponiya kabi rivojlangan davlatlarda:

a) Moliyaviy hisobot xususiyatlari:

Innovatsion faoliyat uchun ajratiladigan investitsiyalar (R&D – tadqiqot va ishlanmalar) alohida modda sifatida ko'rsatiladi.

Hisob-kitoblari Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS/GAAP) asosida yuritiladi.

Intellektual mulk (patentlar, litsenziyalar) aktiv sifatida baholanadi va balansda aks ettiriladi.

b) Boshqaruv hisobi:

Innovatsion loyihalar uchun alohida byudjetlashtirish tizimi mavjud.

Loyihalarning foydalilik darajasi (ROI) va xarajatlar samaradorligi (Cost-Benefit Analysis) asosida monitoring amalga oshiriladi.

Strategik boshqaruv hisobi faol qo'llaniladi (Balanced Scorecard, KPI tizimlari).

c) Moliyaviy manbalar:

Innovatsiyalar davlat granti, venchur kapital va korporativ sarmoyalar hisobidan moliyalashtiriladi.

Soliq imtiyozlari orqali R&D faoliyati rag'batlantiriladi.

2. O'zbekistonda innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobi

a) Moliyaviy hisobot:

Ko'pchilik korxonalarda Milliy buxgalteriya standartlari qo'llaniladi (IFRSga to'liq o'tish jarayoni davom etmoqda).

Innovatsion xarajatlar ko'pincha umumiy xarajatlar ichida "ilmiy-tadqiqot" bandi ostida aks ettiriladi, biroq ularning tafsilotli tahlili kam uchraydi.

Intellektual mulk ko'pincha aktiv sifatida to'liq baholanmaydi yoki moliyaviy hisobotlarda aks ettirilmaydi.

b) Boshqaruv hisobi:

Hozircha innovatsion faoliyatga alohida boshqaruv hisobi yuritish keng tarqalmagan.

Ko'plab korxonalarda hisob yuritish tizimi asosan an'anaviy xarajatlar nazoratiga yo'naltirilgan.

Strategik rejalashtirish va KPI tizimlari amaliyotda keng qo'llanilmaydi.

c) Moliyaviy manbalar:

Innovatsiyalarni moliyalashtirish davlat dasturlari (Innovatsion rivojlanish vazirligi grantlari, Innovatsion jamg'arma) orqali amalga oshirilmoqda.

Xususi sektor investitsiyasi past, venchur kapital bozori endigina shakllanmoqda.

Soliq imtiyozlari mavjud bo'lsa-da, ularning qo'llanilish amaliyoti hozircha cheklangan.

7-jadval. Mamlakatimiz va rivojlangan davlatlar o'rtasida innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini taqqoslash

Ko'rsatkichlar	Rivojlangan davlatlar	O'zbekiston
Hisob yuritish standartlari	IFRS / GAAP	Milliy standartlar, qisman IFRS
R&D xarajatlarining aks ettirilishi	Aniq, alohida bo'limda	Umumiy xarajatlarga qo'shilgan
Intellektual mulk hisobi	Faol qo'llaniladi	Kamdan-kam hollarda aks ettiriladi
Boshqaruv hisobi tizimi	Rivojlangan, KPI asosida	Asosan an'anaviy nazoratga yo'naltirilgan

Moliyalashtirish manbalari	Diversifikatsiyalashgan (davlat, xususiy, venchur)	Asosan davlat jamg'armalari
Soliq rag'batlari	Faol va aniq	Mavjud, lekin amaliyoti sust

O'zbekistonda innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun zarur asoslar bosqichma-bosqich yaratilmoqda. Biroq, moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimi rivojlangan davlatlar bilan solishtirilganda hali to'liq shakllanmagan. Shu sababli, innovatsiyalarni chuqur moliyaviy tahlil qilish, ularni moliyaviy hisobotlarda alohida modda sifatida aks ettirish, boshqaruvda esa KPI, BSC kabi zamonaviy vositalarni joriy qilish dolzarb vazifa sifatida qaralmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonning innovatsion iqtisodiyot sari intilishi so'nggi yillarda sezilarli faollik bilan kechmoqda. Biroq innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish va uning natijadorligini oshirishda moliyaviy hamda boshqaruv hisobining zamonaviy talablarga javob beradigan tizimi hali to'liq shakllanmagan.

Xorijiy mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, innovatsion rivojlanish uchun quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

- aniq va shaffof moliyaviy hisobotlar mavjudligi;
- strategik boshqaruv hisobi amaliyotining yo'lga qo'yilganligi;
- keng qamrovli moliyalashtirish manbalari va samarali rag'batlantirish tizimi.

O'zbekistonda esa ushbu yo'nalishlarda hali ham bir qator tizimli muammolar mavjud. Xususan, innovatsion xarajatlar ko'pincha umumiy xarajatlar tarkibida aks ettiriladi, intellektual mulk moliyaviy hisobotlarda yetarli darajada ifodalanmaydi, boshqaruv hisobida esa innovatsion KPI va loyiha tahlillari keng qo'llanilmayapti.

Shu sababli, mavjud muammolarni bartaraf etish uchun moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarga o'tishni jadallashtirish, innovatsion loyihalarni baholash vositalarini tatbiq etish hamda kadrlar salohiyatini oshirish zarur.

Ushbu islohotlar orqali O'zbekiston innovatsiyalarni nafaqat rivojlantirish, balki ularni real iqtisodiy samaraga aylantirish imkoniga ega bo'ladi.

Innovatsion faoliyatda moliyaviy va boshqaruv hisobi bo'yicha takliflar

Taklif	Yechim
Moliyaviy hisob tizimini modernizatsiya qilish	Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga (IFRS) to'liq o'tishni jadallashtirish. Innovatsion xarajatlar, R&D faoliyati va intellektual mulk (patent, litsenziya, dasturiy ta'minot)ni aktiv sifatida alohida ko'rsatish mexanizmini yaratish. Buxgalteriya dasturlarida innovatsion xarajatlar uchun alohida hisob registrilarini joriy etish.
Boshqaruv hisobi tizimini rivojlantirish	Innovatsion loyihalar uchun alohida byudjetlash va monitoring tizimini ishlab chiqish. Har bir loyiha uchun KPI (asosiy ko'rsatkichlar), ROI (investitsiyalarning qaytimi), payback period (qaytish muddati) kabi moliyaviy ko'rsatkichlar asosida tahlil qilish tizimini joriy etish. Strategik boshqaruv hisobi vositalari (Balanced Scorecard, ABC – Activity Based Costing)ni korxonalarga tatbiq qilish.
Kadrlar salohiyatini oshirish	Buxgalterlar, moliyachilar va menejerlar uchun innovatsion faoliyatni hisobga olish bo'yicha maxsus o'quv dasturlarini tashkil qilish.
Moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish	Venchur kapital fondlari, biznes farishtalar (angel investors) va korporativ innovatsiya markazlari faoliyatini rivojlantirish. Innovatsion loyihalar uchun startap inkubator va akseleratorlar orqali moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmini kengaytirish. Tijorat banklarini innovatsion faoliyatni moliyalashtirishga rag'batlantirish (kafolat, imtiyozli kredit, grant).
Soliq va huquqiy rag'batlantirishni kuchaytirish	Innovatsion faoliyatga yo'naltirilgan mablag'lar uchun soliq imtiyozlarini soddalashtirish va aniq ko'rsatmalar bilan tartibga solish. Intellektual mulkni baholash va moliyaviy hisobotga kiritish bo'yicha qonunchilik bazasini takomillashtirish.

O'zbekistonda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimini takomillashtirish uchun standartlashtirish, avtomatlashtirish, moliyalashtirish va inson kapitalini rivojlantirish yo'nalishlarida kompleks islohotlarni amalga oshirish zarur. Bu esa nafaqat hisobot yuritish sifatini oshiradi, balki innovatsion iqtisodiyotga o'tish jarayonini tezlashtiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev tomonidan imzolangan 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasining "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-630-son, 2020-yil 24-iyul. <https://lex.uz/en/docs/-4910391>
3. Xo'jayev Sh. Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish va uning samaradorligini oshirish. Monografiya. – Toshkent, 2018.
4. Qodirova G. Innovatsion faoliyatni moliyaviy rejalashtirish va nazorat qilish. Monografiya. – Toshkent, 2017.
5. Tursunov N. Moliyaviy boshqaruv va innovatsion rivojlanishning zamonaviy yo'nalishlari. Ilmiy maqola. – Toshkent, 2020.
6. Kaplan R., Norton D. The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action. – Boston: Harvard Business School Press, 1996.
7. Chesbrough H. Open Innovation. – Boston: Harvard Business School Press, 2003.
8. Taniyev A. Innovatsion iqtisodiyot. Darslik. – Samarqand, 2020.
9. Xamdamova G., Astanakulov O., Matchanov A. Innovatsion menejment. Darslik. – Toshkent, 2018.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>